

CZU 343.132+343.982

**INTERCEPTAREA ȘI ÎNREGISTRAREA COMUNICĂRILOR ȘI IMAGINILOR
- INSTRUMENT JURIDIC EFICIENT ÎN COMBATERICA CRIMINALITĂȚII**

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
secretar științific al Senatului Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0002-3838-4308*

Alexandru CICALA,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Activitate specială de investigații și anticorupție”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0001-5900-0679*

Rezumat

Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor este o măsură specială de investigații cu un potențial foarte ridicat de soluționare rapidă a problemelor investigative, fapt pentru care în activitatea practică se poziționează în topul celor mai solicitate măsuri specială de investigații.

Totodată, este de reținut că interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor este una dintre cele mai serioase intervenții în sfera dreptului la viața privată protejată de art. 8 din CEDO, fapt pentru care autorizarea acesteia este atribuită în competența judecătorului de instrucție.

Cuvinte-cheie: interceptare, înregistrare comunicări, informație, măsură specială de investigație, imagini, ascultare, supraveghere.

Summary.

The interception and recording of communications and/or images is a special investigative measure with a very high potential for quick resolution of investigative issues, a fact for which in practical activity it is positioned in the top of the most requested special investigative measures.

At the same time, it should be noted that the interception and recording of communications and/or images is one of the most serious interventions in the sphere of the right to private life protected by art. 8 of the ECHR, a fact for which its authorization is attributed to the competence of the investigating judge.

Keywords: interception, recording of communications, information, special investigative measure, images, eavesdropping, surveillance.

Introducere. Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor este o măsură specială de investigații cu un potențial foarte ridicat de soluționare rapidă a problemelor investigative, fapt pentru care în activitatea practică se poziționează în topul celor mai solicitate măsuri speciale de investigații.

Totodată, este de reținut că interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor este una dintre cele mai serioase intervenții în sfera dreptului la viața privată, protejat de art. 8 din CEDO, fapt pentru care autorizarea acesteia este atribuită în competența judecătorului de instrucție. Chiar și în prezența unei situații care reprezintă o amenințare gravă la adresa ordinii publice, statele nu au dreptul absolut să recurgă la măsuri de supraveghere ascunsă a persoanelor aflate sub jurisdicția lor. Este bine să cunoaștem faptul că dreptul la secretul corespondenței poate fi ținta nu doar a restrângerilor legale, ci și a celor ilegale comise de particulari, de societăți private, inclusiv de avocați [8], de persoane aflate în libertate, precum și de cele aflate în stare de detenție [9]. În acest context statul are obligația pozitivă să protejeze secretul comunicărilor [3].

Curtea de la Strasbourg consideră interceptarea comunicărilor drept o ingerință semnificativă, iar orice intervenție a autorităților publice în exercitarea dreptului unei persoane la respectarea vieții sale private necesită să fie însoțită de garanții minime prevăzute în lege [2]. Această frază sugerează existența unor condiții care depășesc simpla existență a unui temei juridic în normele juridice ale țării: o astfel de bază se cere să fie „accesibilă” și „previzibilă” [10]. Cerința previzibilității implică ca legea internă să fie suficient de clară și detaliată referitor la procedura de interceptare. În scopul evitării abuzurilor, legea ar trebui să prevadă [15, p.65]: categoriile de persoane ale căror convorbiri pot fi interceptate; tipul infrajecțiilor pentru care se poate dispune măsura; durata de efectuare a măsurii; procedura de perfectare a documentelor; măsurile de asigurare a originalității înregistrărilor efectuate, în eventualitatea controlului din partea judecătorului și apărătorului [6]; condițiile în care înregistrările sunt nimicite [4].

Metode și materialele aplicate. În procesul elaborării studiului au fost folosite materiale doctrinare, normative, rapoarte de activitate, lucrări științifice din sfera activității speciale de investigație. De asemenea, cercetarea acestei măsuri speciale de investigație a fost posibilă prin aplicarea mai multor metode de cercetare științifică ale teoriei dreptului: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, statistică etc.

Totodată, au fost utilizate lucrări ale savanților autohtoni, informații empirice, precum și opinii ale angajaților din cadrul subdiviziunilor specializate.

Conținut de bază. Inițial, interceptarea și înregistrarea comunicărilor era reglementată atât ca măsură specială de investigații [16, art.6], cât și ca acțiune de urmărire penală, fapt care pune în dificultate înțelegerea unitară a deosebirilor dintre acestea, ridicând totodată întrebări privind suficiența garanțiilor de respectare a drepturilor persoanei supuse interceptării [5]. Din 2012 aceasta a fost apreciată doar ca măsură specială de investigații, realizarea căreia a fost restrânsă în limitele urmăririi penale, considerându-se că doar în acest mod persoana supusă interceptării are toate garanțiile unui proces echitabil [14]. Ca excepție, această măsură era admisă și în afara procesului penal, în cadrul testului de integritate profesională [17, art.18]. În urma acumulării unui șir de probleme legate de dificultățile de realizare a sarcinilor activității speciale de investigații, legiuitorul a acceptat într-un final propunerile practicienilor de modificare a legislației în domeniul investigațiilor speciale, posibilitatea efectuării acestei măsuri în afara procesului penal fiind extinsă pentru realizarea sarcinilor de căutare și asigurare a protecției mai multor categorii de persoane, participanți ai procesului penal (art. 27 din Legea nr.59/2012).

Noțiunea de interceptare desemnează, în interpretarea literară, acțiunea de a surprinde și controla o convorbire telefonică, o corespondență între două persoane.

În doctrină, noțiunea a primit definiții relativ asemănătoare. În opinia lui Gr. Theodoru, interceptarea constituie intervenția organelor autorizate în orice fel de convorbiri sau comunicații telefonice sau în orice mijloc electronic de comunicare, care implică ideea confidențialității între cei care le efectuează [20, p.397].

Din punctul de vedere al lui D. I. Cristescu, interceptarea reprezintă activitatea prin care, cu ajutorul mijloacelor tehnice, se surprind și controlează convorbirile dintre două sau mai multe persoane [13, p.195].

În viziunea autorii M. Udrioiu, R. Slavoiu, O. Predescu, interceptarea poate fi definită drept operațiunea prin care, cu ajutorul unor mijloace tehnice, sunt surprinse și luate sub control comunicările confidențiale efectuate mijlocit sau nemijlocit de către o anumită persoană [22, p.58].

De asemenea, în doctrina rusă găsim un șir de expuneri doctrinare cu referire la conținutul interceptării convorbirilor și imaginilor. Astfel, în viziunea autorilor V. V. Nikoliuk, V. V. Kalinițkii și A. E. Cecetin, interceptarea convorbirilor telefonice presupune obținerea confidențială a unor informații transmise de persoane bănuite de comiterea infracțiunilor pe linii telefonice de abonament [25 p.48]. O definiție analogică o găsim și în comentariul lui I. N. Zubov [27].

A. Iu. Șumilov consideră că interceptarea convorbirilor telefonice con-

stă în primirea informațiilor ca rezultat al ascultării convorbirilor persoanelor implicate sau într-o infracțiune sau fiind în colaborare cu persoanele care au comis-o, ce au loc prin intermediul liniilor telefonice [28, p.68].

Ulterior, același autor definește interceptarea convorbirilor telefonice ca pe o totalitate de acțiuni îndreptate asupra controlului auditiv conspirativ cu ajutorul mijloacelor tehnice al convorbirilor duse pe liniile telefonice sau al comunicărilor unilaterale și fixarea lor în scopul identificării informațiilor privind activitatea infracțională a persoanei, identificarea legăturilor ei și primirea altei informații care contribuie la soluționarea sarcinilor ASI [29, p.123-124].

O. A. Vaghin, A. P. Isicenko, Gh. H. Șabanov definesc interceptarea convorbirilor telefonice ca măsura specială de investigație efectuată în baza deciziei instanței de judecată cu utilizarea mijloacelor tehnice speciale și care constă în controlul auditiv și fixarea convorbirilor persoanelor fizice, efectuate prin intermediul liniilor telefonice [24, p.48].

Studiind materialul doctrinar, ținem să menționăm că definițiile prezentate nu redau pe deplin esența MSI în cauză. Astfel, în definiția autorilor V. V. Nikoliuk, V. V. Kalinițkii și A. E. Cecetin se vorbește despre primirea informației, transmise pe liniile telefonice de abonament. Însă este necesar de menționat că prin legătura telefonică se subînțelege transmiterea la distanță a informației verbale, realizate prin intermediul semnalelor electrice. Acestea se răspândesc atât prin intermediul liniilor telefonice, cât și în formă de semnale radio, cu ajutorul cărora se realizează legătura telefonică mobilă. Astfel, în calitate de convorbiri telefonice trebuie considerate nu numai discuțiile realizate prin intermediul liniilor telefonice, ci și prin intermediul legăturilor mobile. În așa mod definiția propusă de autorii în cauză limitează convorbirea telefonică numai la liniile telefonice și nu prevede legătura mobilă.

În acest context autorii V. Iu. Alfiorov, A. I. Grișin, N. I. Ilin menționează că măsura în cauză cuprinde obținerea informației de valoare indiferent de tipul legăturii telefonice utilizate. La principalele tipuri de legături telefonice ei atribuie: liniile telefonice, canalele radiotefonice, legătura mobilă, legătura cosmică [23, p.90].

La rândul lor, autorii M. V. Remizov și R. N. Lastocikina menționează că pot fi supuse interceptării convorbirile realizate prin intermediul telefonului de la domiciliu, serviciu sau telefonului public cu utilizarea liniilor telefonice sau legăturii mobile [26, p.54].

Prin interceptare se subînțelege acțiunea de a surprinde, a asculta și a controla o convorbire telefonică, o comunicație electronică între două sau mai multe persoane fără permisiunea interlocutorilor. Pe perioada intercep-

tării se face uz de mijloace tehnice și/sau de program.

Prin înregistrare se subînțelege consemnarea, înscrierea, însemnarea, notarea, fixarea și imprimarea prin metode electromagnetice sau optice pe un suport tehnic (magnetic, optic sau digital) a comunicărilor sau a imaginilor, precum și a informațiilor generate sau desfășurate în procesul furnizării serviciilor de comunicații electronice, în așa mod încât să fie accesibile ulterior pentru reascultare și transmitere.

În prezent, în legislația autohtonă, interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor este definită în art.29 din Legea nr. 59/2012 și în art. 138¹ CPP, ceea ce ar putea crea impresia că suntem în prezența a două măsuri speciale de interceptare și înregistrare a comunicărilor și/sau a imaginilor. Ni se pare corect ca măsura discutată să fie analizată din perspectiva unui singur element al activității speciale de investigații cu regim juridic de aplicare diferit, în cadrul și în afara procesului penal.

Interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor este definită practic identic în ambele acte normative, aceasta presupunând „folosirea unor mijloace tehnice prin intermediul cărora se poate afla conținutul informațiilor audio, video, scrise sau grafice, transmise între două sau mai multe persoane”. Singura diferență dintre cele două definiții ar fi că în redacția art.29 alin. (1) din Legea nr. 59/2012 lipsesc cuvintele „scrise sau grafice”, ceea ce ar putea genera discuții în privința admisibilității interceptării informațiilor scrise sau grafice în afara procesului penal. Se pare că mai degrabă ar fi vorba despre o eroare tehnică decât despre o abordare conceptuală, or nu găsim o explicație plauzibilă care ar lămurii admisibilitatea interceptării informațiilor audio și video și interzicerea interceptării informațiilor scrise sau grafice.

Conform aceluiași definiții legale, noțiunea de înregistrare a comunicărilor și/sau a imaginilor presupune „stocarea pe un suport informațional a informațiilor obținute în urma interceptării”.

În practica judiciară s-a pus în discuție problema limitelor măsurii analizate, în sensul că nu este clar dacă aceasta s-ar extinde și asupra interceptării ambientale, adică asupra controlului discuțiilor întreținute fără concursul unor mijloace tehnice sau sisteme de comunicare. Unii practicieni, avocați, au apreciat drept ilegale interceptările ambientale dintre doi vorbitori, unul dintre care colaborează cu reprezentanții statului, având asupra sa mijloace tehnice care asigură controlul audio-video al discuțiilor [18].

În încercarea de a soluționa această problemă vom apela la doctrină care ne poate oferi mai multe detalii. Astfel, prin interceptare se înțelege intervenția organelor autorizate în orice fel de convorbiri sau comunicații telefonice sau cu orice mijloc electronic de comunicare, care implică ideea confidențialității între cei care le efectuează [20, p.397]. Convorbirile tele-

fonice sunt acoperite atât de dreptul la viață privată, cât și de dreptul la corespondență, inclusiv în cazul convorbirilor purtate de pe telefonul intern al închisorii [7]. Într-o altă abordare, interceptarea este activitatea prin care, cu ajutorul mijloacelor tehnice, se surprind și se controlează convorbirile dintre două sau mai multe persoane [13, p.195-197]. Există și opinia conform căreia interceptarea este luarea sub control a comunicărilor efectuate de indivizi, realizată la un moment ulterior transmiterii și anterior recepției informației [1, p.648]. S-a mai menționat și faptul că interceptarea vizează situațiile în care comunicările au loc prin mijloace de transmitere la distanță [22, p.58]. Toate aceste interpretări nu se exclud între ele, ci mai degrabă se completează reciproc, fiind puse în evidență anumite trăsături specifice acțiunii de interceptare.

Scopul măsurii analizate constă în aflarea conținutului convorbirilor dintre persoana investigată și alte persoane și folosirea acestor informații fie în calitate de probe, fie pentru înlăturarea unui risc evident al pierderii iremediabile ori al denaturării probelor, prevenirea infracțiunilor și asigurarea securității victimei, părții vătămate, părții civile, martorului sau rudei persoanelor respective, dacă există pericol iminent pentru viața, sănătatea sau libertatea acestora, căutarea persoanelor care se eschivează de la urmărire penală, judecată sau de la executarea pedepsei penale sau care au evadat din locurile de detenție, condamnate pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave (art. 133 alin.(2) și (3) CPP; art. 27 alin.(3) din Legea nr. 59/2012).

Prin derogare de la condițiile generale menționate în art. 133 alin.(1) CPP măsura interceptării, pe segmentul procesului penal, se aplică în exclusivitate la cauzele penale care au ca obiect urmărirea penală cu privire la săvârșirea infracțiunilor indicate expres în art. 138¹ alin.(2) CPP, indiferent de categoria gravității acestora.

Pentru efectuarea interceptării comunicărilor purtate prin intermediul rețelelor de comunicații electronice este necesară asistența tehnică a unei autorități specializate, care utilizează echipamente tehnice specifice. Mijloacele tehnice sunt folosite pentru captarea și transmiterea online a convorbirilor interceptate. Cei implicați în procesul de interceptare, inclusiv angajații subdiviziunii care se ocupă de partea tehnică a interceptării și persoanele responsabile de ascultarea înregistrărilor, sunt obligați să păstreze secretul comunicărilor. În caz de încălcare a acestei obligații, ei vor suporta consecințele legale ale acestui fapt.

Pentru începerea interceptării și înregistrării, ofițerul de investigații, ofițerul de urmărire penală sau procurorul prezintă autorității specializate copia autenticată a mandatului judecătoresc sau, după caz, extrasul din or-

donanța procurorului prevăzut la art. 255 alin. (5) CPP.

Subdiviziunea tehnică a autorității abilitate prin lege să asigure interceptarea comunicărilor efectuate prin intermediul rețelelor de comunicații electronice transmite semnalul comunicărilor interceptate și alte informații subdiviziunii specializate indicate în mandatul judecătoresc sau extrasul din ordonanța procurorului, în regim de timp real, fără a efectua înregistrarea acestora.

Informațiile obținute în timpul interceptării și înregistrării pot fi accesate în timp real de către organul de urmărire penală și procuror. Aceste informații sunt transmise organului de urmărire penală sau procurorului pe un suport material sigilat și numerotat, pentru a asigura protecția datelor și confidențialitatea acestora.

La sfârșitul fiecărei perioade de autorizare a interceptării, care are o durată limitată, organul de urmărire penală sau procurorul întocmește un proces-verbal în care este documentată activitatea de interceptare și înregistrare a comunicărilor.

Stenograma comunicărilor, care reprezintă o reproducere scrisă pe suport de hârtie a comunicărilor interceptate și înregistrate și care are importanță pentru cauza penală, se atașează la procesul-verbal. În stenogramă vor fi menționate data, ora și durata comunicării, precum și numele persoanelor interceptate, dacă acestea sunt cunoscute. Este de remarcat că comunicările dintre avocat și clientul său nu se stenografiază. Procesul verbal și stenograma se semnează pe fiecare pagină de către cel care le întocmește, iar suportul informațional pe care au fost înregistrate comunicările interceptate se sigilează și se anexează la procesul verbal, făcându-se mențiune despre împachetarea și sigilarea acestuia.

În cazul în care mijloacele de probă obținute în acest mod necesită verificări suplimentare, acestea pot fi supuse constatării tehnico-științifice sau expertizei judiciare, la cererea părților sau din oficiu.

Aceste reguli detaliate și proceduri sunt menite să asigure că interceptarea și înregistrarea comunicărilor sunt efectuate într-un mod legal, cu respectarea drepturilor și confidențialității persoanelor interceptate.

În continuare, vom prezenta algoritmul dispunerii, autorizării și efectuării măsurii speciale de investigație „interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor”, care are la bază Codul de procedură penală.

Astfel, potrivit art.135 a CPP [11], măsura în cauză se autorizează de către judecătorul de instrucție la demersul motivat al procurorului. La demers se anexează ordonanța privind dispunerea efectuării măsurii speciale de investigații și materialele ce confirmă necesitatea efectuării acesteia.

Totodată, în demers sunt indicate probele care justifică că se pregătesc-

te, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune ce se regăsește în art. 138¹ al CPP, precum și argumentele care justifică imposibilitatea realizării scopului procesului penal pe altă cale, necesitatea și proporționalitatea efectuării măsurii speciale de investigații și rezultatul scontat.

În situația în care demersul se consideră motivat, judecătorul de instrucție autorizează efectuarea măsurii speciale de investigații prin încheiere, care va conține denumirea instanței de judecată, data, ora și locul emiterii, numele și prenumele persoanei care a emis încheierea, indicarea măsurii speciale de investigații autorizate, datele de identitate ale persoanei supuse măsurii speciale de investigații, dacă sunt cunoscute, precum și, dacă este necesar, alte date ce indică măsura specială de investigații.

Măsura specială de investigație descrisă se dispune pe o perioadă de 30 de zile, termenul începând să curgă din data autorizării, și poate fi prelungită motivat, în același mod, până la 180 de zile calculate cumulativ. Fiecare prelungire a duratei măsurii speciale de investigații nu poate depăși 30 de zile și se prelungește de către judecătorul de instrucție care le-a autorizat, iar în lipsa acestuia – de către un judecător de instrucție desemnat aleatoriu.

În **concluzie** putem afirma că interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor reprezintă o măsură specială de investigație reglementată de art. 138¹ a CPP și art. 29 al Legii 59/2012 privind activitatea specială de investigație.

Potrivit acestor legi, măsura specială de investigație se aplică și se autorizează atât în cadrul unui proces penal, cât și în afara acestuia. În cadrul unui proces penal, interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor se aplică în exclusivitate la cauzele penale care au ca obiect urmărirea penală cu privire la săvârșirea infracțiunilor, inclusiv ușoare sau mai puțin grave prevăzute de art. 138¹ a CPP [11]. În afara unui proces penal măsura vizată se efectuează numai în cazul:

a) căutării persoanelor care se sustrag de la urmărire penală sau judecarea cauzei ori a persoanelor care se eschivează de la executarea pedepsei penale sau au evadat din locurile de detenție, condamnate pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;

b) asigurării protecției martorilor și a altor participanți la procesul penal [17].

Procedura de autorizare a măsurii speciale de investigație prenotate este reglementată de art. 135 a Codul de procedură penală al Republicii Moldova.

În acest context, putem afirma cu convingere că interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor se dispune și se autorizează doar în cadrul unui proces penal în scopul căutării persoanelor care se sustrag de

la urmărire penală sau judecarea cauzei, ori a persoanelor care se eschivează de la executarea pedepsei penale sau au evadat din locurile de detenție, condamnate pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, precum și asigurării protecției martorilor și a altor participanți la procesul penal sau în scopul cercetării, investigării și descoperirii infracțiunilor prevăzute de art. 138¹ a CPP al RM.

Surse bibliografice:

1. Bîrsan C., Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole, vol. I, Drepturi și libertăți, Ed. All Beck, București, 2005;

2. Cauza Amann contra Elveției. Cererea nr. 27798/95. Hotărârea CtEDO din 16.02.2000 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58497>; Cauza Prado Bugallo contra Spaniei. Cererea nr. 58496/00. Hotărârea CtEDO din 18 februarie 2003 (Strasbourg) [citat:03.05.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-65499> par. 28-33; Cauza Kopp contra Elveției. Cererea nr. 13/1997/797/1000. Hotărârea CtEDO din 25 martie 1998 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58144> par. 55; Cauza Valenzuela Contreras contra Spaniei. Cererea nr. 58/1997/842/1048. Hotărârea CtEDO din 30 iulie 1998 (Strasbourg) [citat:21.07.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58208> par. 46; Cauza Malone contra Marii Britanii. Cererea nr. 8691/79. Hotărârea CtEDO din 2 august 1984 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57533>, par. 66-68; Cauza Halford contra Marii Britanii. Cererea nr. 20605/92. Hotărârea CtEDO din 25 iunie 1997 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58039>, par. 49; Cauza Kruslin contra Franței. Cererea nr. 11801/85. Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 1990 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57626> par. 30-36; Cauza Huvig contra Franței. Cererea nr. 11105/84. Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 1990 (Strasbourg) [citat:20.06.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57627>, par. 32-35; Cauza Heglas contra Republicii Cehe. Cererea nr. 5935/02. Hotărârea CtEDO din 1 martie 2007 (Strasbourg) [citat:11.04.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-79650>, par. 60-76;

3. Cauza Bărbulescu contra României. Cererea nr. 61496/08. Hotărârea CtEDO din 5 Septembrie 2017 [citat:24.12.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-177082>, pct. 113 și 115-120;

4. Cauza Chadimová contra Republicii Cehe. Cererea nr. 50073/99. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 2007, definitivă din 24 septembrie 2007 [citat:22.11.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-80272>, pct. 146;

5. Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. Cererea nr. 25198/02. Hotărârea CtEDO din 10.02.2009, definitivă din 14 septembrie 2009 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-91245>, §45;

6. Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. Cererea nr. 25198/02. Hotărârea CtEDO din 10.02.2009, definitivă din 14 septembrie 2009;

7. Cauza Klamecki contra Poloniei. Cererea nr. 25415/94. Hotărârea CtEDO din 03.04.2003 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-60394>;

8. Cauza Kopp contra Elveției. Cererea nr. 13/1997/797/1000. Hotărârea CtEDO din 25 martie 1998 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58144>, §50;

9. Cauza Petrov contra Bulgariei. Cererea nr. 15197/02. Hotărârea CtEDO din 22 mai 2008, definitivă din 28 august 2008 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-86454>, §51;

10. Cauza Silver și alții contra Marii Britanii. Cererea nr. 7136/75. Hotărârea CtEDO din 25.03.1983 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57577>, § 88;

11. Codul de procedură penală al Republicii Moldova;

12. Cristescu D. I., Investigarea criminalistică a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism, Ed. Solness, Timișoara, 2004;

13. Cristescu D. I., Investigarea criminalistică a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism, Ed. Solness, Timișoara, 2004;

14. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.39 din 08.07.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr.70g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigații) [citat: 17.12.2023] Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=245>;

15. Dolea I. Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ). Chișinău. Ed. Cartea Juridică. 2016;

16. Legea RM Nr. 45 din 12.04.1994 privind activitatea operativă de investigații;

17. Legea RM Nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații (în redacția de până în 2024);

18. Sesizarea nr.70g din 14.06.2016 privind excepția de neconstituționalitate prevederilor al. (2) pct. 2) art.1321, al. (1) pct. 1) lit. c) art.1322, al. (1) pct. 2) lit. c) art.1322, art.1328, art.135, alin. (2) art.301 ale Codului de procedură penală (pct. 42.1-50);

19. Theodoru Gr., *Tratat de Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007;
20. Theodoru Gr., *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007;
21. Udroiu Mihail, Predescu Ovidiu, *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*, Ed. C.H. Beck, București, 2008;
22. Udroiu M., *Procedura penală, partea generală*, ed. a 4-a revizuită și adăugită. Ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 417 apud TRIF V. *Metode de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal*. București: Editura C.H. Beck, 2019;
23. Алферов В. Ю., Гришин А. И., Ильин Н. И., *Правовые основы оперативно-розыскной деятельности*, Учебное пособие, Саратов 2016;
24. Вагин О. А., Исиченко А. П., Шабанов Г. Х., *Оперативно-розыскные мероприятия и использование их результатов: Учебно-практическое пособие*, Москва 2006;
25. *Научно-практический комментарий Закона об оперативно-розыскной деятельности*. Москва, 1998;
26. Ремизов М. В., Ласточкина Р. Н., *Оперативно-розыскная деятельность: правовое регулирование и использование результатов в уголовном судопроизводстве*, Ярославль 2007;
27. *Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности»*. Научно-практический комментарий. Под ред. И. Н. Зубова;
28. Шумилов А. Ю., *Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности»*. Москва, 1999;
29. Шумилов А. Ю., *Оперативно-розыскная энциклопедия* /. М., 2004. P.123-124.